

PRODUCTIVITATEA AGRICOLĂ ÎN COMITATUL CRASNA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA

Abordarea problematicei productivității agricole pentru prima jumătate a secolului al XVIII-lea este necesară pentru o mai bună cunoaștere a vieții cotidiene din această perioadă. Cercetînd fondul arhivistic al comitatului Crasna am găsit o serie de documente care prin conținutul lor ne dau amănunte despre producția agricolă a vremii și modul de cultivare a pămîntului*. Aceste documente sînt conscripțiile contribuabililor (organizate de Curtea de la Viena sau de autoritățile comitatense), conscripțiile pentru dijmă, conscripțiile pentru cumpărarea sării, etc.

Ca și în secolele precedente ocupația de bază a locuitorilor comitatului continua să fie agricultura. Ca ramuri economice anexe în unele localități se practicau meșteșugurile și comerțul al căror nivel de dezvoltare nu era prea ridicat.

Cultivarea pămîntului continua să se desfășoare cu mijloacele și metodele tradiționale moștenite din secolul precedent¹, progrese esențiale nu putem constata. Putem chiar afirma că în primele trei-patru decenii ale secolului al XVIII-lea asistăm în mare parte la o revenire la modelul de organizare a vieții economice din secolul al XVII-lea, continuitatea acestui model fiind întreruptă de expansiunea austriacă de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și de răscoala antihabsburgică a lui Francisc Rákóczi al II-lea de la începutul secolului al XVIII-lea. Cel puțin exemplul comitatului Crasna la aceste concluzii ne lasă să ajungem. Conscripțiile generale din 1718, 1720, 1728² și conscripțiile contribuabililor organizate de comitat³ ne înfățișează o agricultură în care se practică încă solamentul bienal, hotarul satelor fiind împărțit în două tarlale. Relieful în general deluros și muntos, doar în văile Crasnei și Barcăului fiind înguste zone de șes, solul în general argilos, pietros făcea anevoioasă lucrarea pămîntului. La majoritatea satelor, atît la 1718, 1720 cît și la 1728 se notează că arătura se executa în general cu șase sau chiar opt boi, în raport cu situația pămînturilor.

* Lucrarea noastră se bazează pe fondul arhivistic al fostului comitat Crasna și care pînă în octombrie 1989 s-a aflat la Arhivele Statului Cluj-Napoca. Actualmente acest fond se găsește la Arhivele Statului Zalău. Noi vom cita documentele folosite pe baza numerelor arhivistice consultate la Cluj-Napoca. Documentele provin din anii 1614–1721 pe care le notăm cu I și din anii 1722–1753 pe care le notăm cu II.

¹ D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea*, II, București, 1988, p. 156–204, 216–246.

² *Fond Comitatul Crasna* (în continuare *Com. Crasna*), I, nr. 1225, 1467, II, nr. 892.

³ Din perioada 1721–1730 ne-au rămas următoarele conscripții: 1721–1722 (*Com. Crasna*, I, nr. 1659–1651), 1722–1723 (*Ibidem*, II, nr. 162, 288), 1724–1725 (*Ibidem*, II, nr. 441–520), 1725–1726 (*Ibidem*, II, nr. 726), 1729–1730 (*Ibidem*, II, nr. 1075, 1085); G. Kovách, în *Acta MP*, 9, 1985, p. 343–357.

O problemă importantă a dezvoltării agriculturii din această perioadă o constituie problema productivității agricole. G. Kovách stabilește pe baza conscripției generale din 1720 că în 33 de sate productivitatea cerealelor a fost apreciată la de două ori cantitatea de sămînță, iar în 21 de sate la de trei ori cantitatea de sămînță^{3b}. Analizînd și conscripția din 1718⁴ și conscripția din 1728 (păstrată doar pentru Plasa de Sus), aflăm o situație puțin schimbată față de conscripția din 1720. Astfel într-adevăr în satele din apropierea munților productivitatea la cereale nu depășește de două ori sămînța semănată, dar în schimb în satele de șes din văile Crasnei și Barcăului productivitatea este apreciată în general la de trei ori sămînța semănată, ba în unele localități la de patru ori sămînța. În 1718 s-a făcut deosebirea între semănăturile de toamnă și de primăvară, în general la semănăturile de toamnă productivitatea e mai mare fiind apreciată la 2,5–3–4 ori sămînța. În sate ca Ban, Crasna, Recea, Borla, Ilișiu, Pericea, Cămar, Carastelec, Valcăul de Jos se înregistrează în 1718 și 1728 producții de 3,5–4 ori sămînța la semănăturile de toamnă. În conscripția din 1728, în general, se arată că productivitatea e de 2–3 ori sămînța, în satele de la poalele munților și de 3 ori, iar în unele de 4 ori (Crasna, Ban, Pericea, Ilișiu), în satele de șes.

Datele de mai sus, referitoare la productivitatea agricolă, pot fi completate cu date ce rezultă din registrele de dijmă⁵. Potrivit acestor registre 24 de sate din comitat au dat dijmă din semănături, iar 32 de sate dădeau dijmă din miei și iezi⁶. Dijma din semănături a 18 sate era în administrația comitatului și datele rezultate în urma acestei administrări le vom folosi în continuare. Dijma din semănături se lua în natură, după seceriș, în clăi (cruci — *crucibus*) și snopi (*manipuli*). Pentru noi este important faptul că după înregistrarea totalului de clăi și snopi pe sate, dijmuitorul a notat și ce cantitate de grăunțe a rezultat în urma îmblătirii snopilor. În felul acesta avem posibilitatea să aflăm, în medie, ce cantitate de grăunțe rezultă din îmblătirea unei clăi de grâu sau ovăz, principalele cereale din care se dădea dijma. Deoarece asemenea date ne-au rămas din anii 1722, 1723, 1724, 1725, 1729⁷ avem posibilitatea comparării datelor și calcularea unei medii pentru o perioadă mai lungă⁸. Grăunțele de cereale rezultate în urma îmblătirii erau măsurate în uni-

^{3b} G. Kovách, *op. cit.*

⁴ Această conscripție reia conscripția din 1715 care pentru comitatul Crasna n-a dat rezultate concludente. *Com. Crasna* I, nr. 1225.

⁵ *Ibidem*, II, nr. 151, 283, 438, 518, 1078.

⁶ *Ibidem*, II, nr. 17. Dijma se plătea Fiscului Reșesc dar ea era arendată de nobilimea comitatului. Inițial arenda a fost de 360 de florini, iar în 1725 s-a redus la 300 de florini. Veniturile din dijmă comitatul le folosea pentru întreținerea militarilor încartiruiți în comitat și a celor care traversau comitatul. (*Ibidem*, I, nr. 134, II, nr. 10, 11, 36, 252, 316, 461, 563). Dijma din semănături a satelor Camăr și Recea a aparținut preoților catolici și reformați din Șimleu, cea din Borla și Șimleu sârăcinii din Șimleu, cea din Leșmir învățătorului din Șimleu, iar cea din Uileac a fost pe mîinile familiei Balku (*Ibidem*, II, nr. 17). Comitatul dispunea de dijmă din semănături a 18 sate. Aceste sate au fost: Badon, Boghiș, Borla, Bozieș, Carastelec, Crasna, Guruslău, Horoatul Crasnei, Ilișiu, Lompirt, Măieriește, Meseșeni de Jos, Nusfalău, Pericea, Petenia, Valcăul de Jos, Virșolt, Zăuan.

⁷ Vezi nota 5.

⁸ Clăia (= crucea) în comitatul Crasna era de 18 snopi și nu de 25 ca în Transilvania D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 216–246.

tățile de măsură ale vremii și anume în mierțe (*mcetra, véka*) și cîble sau găleată (*cubulus*)⁹.

Înainte de a trece la analiza datelor din registrele de dijmă trebuie să clarificăm, în limita posibilităților oferite de izvoare, ce fel de unități de măsură pentru cereale boabe erau în circulație în comitatul Crasna la începutul secolului al XVIII-lea. La 20 noiembrie 1711 comitatul se plinge, într-o scrisoare adresată lui Ștefan Wesselény, membru al Guberniului, că armata încartiruită pretinde plata obligațiilor în natură (cereale) cu o mierță mai mare decît cea de Cașovia, mierță socotită ca mierță regulamentară¹⁰. La această scrisoare Wesselény răspunde că dacă se pretinde prestarea obligațiilor cu mierțe mai mari decît cele regulamentare și chiar *mai mari decît mierța de Șimleu*, atunci trebuie anunțați comisarii de război în această privință¹¹. Din cele de mai sus rezultă că exista o unitate de măsură locală, mierța de Șimleu, care se pare că era mai mare ca mierța de Cașovia (≈ 20 de litri). Din documentele consultate rezultă că în comitatul Crasna se echivala cîbla (găleata) cu patru mierțe ca și în cazul găleții mici numită săsească din Transilvania¹², de aceea considerăm că mierța de Șimleu s-a format ca o subdiviziune a găleții din Transilvania. Găleata de Transilvania era între 87–91 de litri, deci o mierță era între 21,75–22,75 litri, deci mai mare ca mierța de Cașovia (19,5–20 de litri)¹³. În 1831 la Ratin (în comitatul Crasna) se socotea mierța egală cu 16 cupe¹⁴ ca și în cazul mierței (ferdelei) săsești (transilvane). Știind că o cupă echivala cu aproximativ 1,41 litri¹⁵, rezultă că mierța de la Ratin din 1831 era echivalentă cu 22,56 de litri, deci se încadrează între valorile prezentate deja privind mierța din Transilvania. Deoarece Ratinul este în apropierea Șimleului, credem că aici se folosea de fapt acea unitate de măsură locală care este pomenită la începutul secolului al XVIII-lea ca mierța de Șimleu. De aici rezultă că mierța de Șimleu era în jur de 22,5 litri, deci mai mare ca mierța de Cașovia.

O problemă ce se ivește aici este faptul că această unitate de măsură este folosită și recunoscută doar pe plan local, deoarece începînd din 1715 Curtea de la Viena introduce ca unitate de măsură oficială găleata de Pozsony (Bratislava)¹⁶, care echivala cu 62,5 litri¹⁷. Folosirea acestei unități de măsură oficiale nu s-a generalizat însă în rîndul populației din comitatul Crasna. Acest lucru este dovedit de poruncile din 5 mai 1727 și 4 august 1727 ale Consiliului Locumtenențial al Ungaricii, care cer respec-

⁹ *Com. Crasna*, I, nr. 200, 216, 944.

¹⁰ *Ibidem*, I, 200.

¹¹ *Ibidem*, I, nr. 216.

¹² D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 261.

¹³ *A történelem segédudományai*, Budapest, 1986, p. 267.

¹⁴ G. Kovách, in *Ethnographia*, 1949, p. 267–271.

¹⁵ *Dicționar istoric al lexicului maghiar din Transilvania*, București, 1978, II, p. 723–724.

¹⁶ *Com. Crasna*, I, nr. 944.

¹⁷ *A történelem segédudományai*, p. 267.

tarea de către toți locuitorii a unităților de măsură oficiale¹⁸. Rezultă deci că unitățile de măsură oficiale nu au fost receptate și acceptate de majoritatea populației, care continua să folosească unitățile de măsură locale, tradiționale. De aceea considerăm că s-a creat o duplicitate în ce privește folosirea unităților de măsură și anume în relațiile oficiale ale comitatului cu forurile imperiale, ca unitate de măsură, se folosea găleata de Bratislava (acest lucru fiind specificat de fiecare dată în documente), iar în viața de toate zilele continua să fie folosită unitate de măsură locală. Pentru aceasta, deoarece în urma arendării dijmei de către comitat, socotelile cu forurile imperiale au fost în mare parte eliminate, considerăm că dijmuitorul comitatului a socotit în registrele sale cu unități de măsură locale și nu cele oficiale. Din aceste considerente și noi în cele ce urmează în analiza productivității agricole vom calcula cu unitatea de măsură locală adică cu mierța de Șimleu, din care patru echivalau cu o găleată (cibla).

Registrele de dijmă înregistrează date referitoare mai ales la strângerea dijmei din grâu și ovăz. Sporadic apar și date referitoare la alte cereale, dar acestea nu sînt comparabile. De aceea analiza noastră se va rezuma doar la cerealele amintite. La grâu s-au înregistrat pe ani următoarele date:

Anul	Numărul de clăi de grâu	Numărul de găleți grâu — semințe —	Numărul de găleți de claie	Numărul de mierțe de claie
1722	413/8	106/3	0,25	1
1723	395/8	96/2	0,24	0,9
1724	678/2	176/1	0,25	1
1725	581/6	180/3	0,3	1,2
1729	433/2	96/3	0,22	0,8
Total	2501/8	657	0,26	1

Din aceste date se observă că în general o claie de grâu îmblătită dă aproximativ 1 mierță de grăunțe deci o productivitate de o mierță de claie. Aceasta este o medie pe cei cinci ani studiați, dar mediile pe an sînt cuprinse între 0,8—1,2 mierțe, ceea ce arată că între un an cu o productivitate maximă (1,2) și un an cu o productivitate minimă există o diferență de 33%. În ce privește productivitatea pe sate în cadrul

¹⁸ Pînă la 1732 comitatul Crasna s-a aflat sub o dublă jurisdicție și anume sub jurisdicția Guberniului transilvan și a dietei Ungariei unde plătea impozitul. Aceasta a făcut ca de multe ori comitatul să primească instrucțiuni contradictorii ca și în cazul unităților de măsură. În Ungaria, Curtea de la Viena a impus ca unități de măsură oficiale unitățile de măsură de Bratislava (*Com. Crasna*, I, nr. 944), pe cînd dieta de la Sibiu din 1714 hotărăște ca unitatea de măsură oficială în Transilvania este mierța, vadra, cibla (găleata) de Cluj și Sibiu conform Aprobatorilor Constituției. (BAR, Filiala Cluj-Napoca, Colecția de manuscrise Kemény Sámuel, *Cartophilacaeum Transilvanicum*, vol. VI, Mss, 374). Deci mierța de Șimleu ca o variantă locală a mierței de Cluj s-a menținut în continuare în comitatul Crasna avînd în parte și consimțămîntul Guberniului a cărei hotărîre era contrară hotărîrii Curții de la Viena care impunea măsurile de Bratislava.

fiecărui an cifrele oscilează între 0,7–1,5 mierțe în 1722, 0,7–2,3 mierțe în 1723, 0,7–1,5 în 1724, 0,7–2,1 în 1725 și 0,4–1,6 mierțe în 1729. În general, ca și media pe cei cinci ani, în majoritatea satelor productivitatea grîului oscilează între 0,8–1,2 mierțe de claie, dar sînt ani cînd în unele sate productivitatea ajunge la 1,8–2,1 mierțe de claie cum a fost în 1725 cînd la Nușfalău, Valcăul de Jos s-au înregistrat 1,8 mierțe de claie, iar la Pericei 2,1. În general anul 1725 a fost un an cu o productivitate mai ridicată, media pe comitat ajungînd la 1,2 mierțe de claie. Anul cu cea mai scăzută productivitate este 1729 cînd media pe comitat abia atinge 0,8 mierțe de claie, de fapt din cele 12 sate la care s-a înregistrat echivalența între numărul de clăi și numărul de mierțe, doar în patru se atinge sau se depășește productivitatea de o mierță de claie. În 1729 s-a înregistrat și minimul de productivitate din acești ani și anume de 0,4 mierțe de claie, la Guruslău, producția fiind probabil afectată de vreo calamitate.

Pe lîngă analiza statistică a datelor de mai sus trebuie să mai arătăm cîteva aspecte care pot să modifice conținutul acestor cifre. O primă observație ce trebuie făcută este faptul că cerealele dijmuite nu erau imediat îmblătite, ci erau strînse în anumite locuri unde puteau să stea ani în șir pînă ce urmau să fie îmblătite. Din registre rezultă de exemplu că la Guruslău abia în 1726 se mărturisește de către juzii și jurații satului cîtă dijmă s-a strîns în anul 1724¹⁹, deci se pare că doar atunci s-a trecut la folosirea produselor strînse din dijmă. Pe lîngă elementul subiectiv, care ține de cîntărea celor care fac mărturisirea referitoare la cantitatea unor produse de care populația nu avea din belșug, se pune problema condițiilor de păstrare a acestor produse un timp mai îndelungat. Aceste produse erau păstrate de obicei în clăi expuse intemperiilor și păsărilor cea ce făcea ca pierderile să fie din ce în ce mai mari o dată cu trecerea timpului și în momentul îmblătirii snopilor cantitatea de semințe rezultată să fie mai mică decît dacă s-ar fi îmblătît imediat după seceriș. Pe lîngă intemperii pagubele cele mai mari le provocau, în ce privește semințele, vrăbiile. Acestea profitînd de acest mod de păstrare a cerealelor consumau boabele din spice lăsînd doar paiele. Că pagubele provocate de vrăbii erau într-adevăr însemnate reiese dintr-o hotărîre a dietei Transilvaniei din ianuarie 1714 prin care se cere locuitorilor să treacă la prinderea vrăbiilor instituindu-se chiar pedepse contra celor care nu prind un anumit număr de vrăbii²⁰! Din cele mai de sus rezultă că trebuie să fim atenți în compararea acestor date și în ce privește tragerea unei concluzii privind producția unui anumit an sau a unei anumite localități deoarece nu cunoaștem timpul cît a trecut de la seceriș și pînă la îmblătirea snopilor și cît anume s-a pierdut din semințe în acest timp. Fiînd totuși date numeroase, pe mai mulți ani și mai multe localități considerăm că în ce privește media obținută de o mierță de boabe de grîu de o claie este totuși o cifră verosimilă.

¹⁹ *Com. Crasna*, II, nr. 438.

²⁰ BAR, Filiala Cluj, col. Kemény Sámuel, *Cartophilaceum Transilvanicum*, vol. VI, Ms.A. 374.

Pe baza cifrelor de mai sus putem face o încercare de evaluare estimativă a cantității de grâu ce se producea în medie pe cap de gospodărie contribuabil. Din conscripția contribuabililor din 1721—1722²¹ rezultă că în 1721 au plătit impozit după o producție de grâu de 28.255 de clăi. Raportat la numărul contribuabililor din acel an — 1948 — rezultă o medie de 14,5 clăi de grâu de gospodărie. Calculat în boabe rezultă o producție de 14,5 mierțe de grâu pe cap de gospodărie. Estimarea o putem continua deoarece în general se apreciază că 100 litri de grâu fac 75 kg²². Considerând mierța de Șimleu echivalentă cu 22,5 litri obținem o medie pe cap de gospodărie de 326 de litri de grâu care transformat în kilograme ne dă 244 kg pe cap de contribuabil.

Această cifră o putem considera ca o cifră foarte mică privind necesarul de cereale pentru satisfacerea nevoilor alimentare ale locuitorilor comitatului. Dacă ne gândim că din această cantitate țăranii trebuiau să pună de o parte o treime sau chiar jumătate, pentru a asigura sămînța pe anul următor vedem că această cantitate era departe de a asigura pîinea pe un an întreg pentru o familie numeroasă. Trebuie să nu uităm totuși că acest calcul se bazează pe datele mărturisite de populația contribuabilă care binențeles nu avea interesul să mărturisească o producție prea mare deoarece în funcție de aceasta plăteau impozitul. Cu toate acestea putem afirma că această cantitate de 244 kg de grâu a fost departe de a asigura necesarul de grîne pe un an al unui contribuabil cu toate că mai exista o producție cerealieră pe domeniile alodiale. De fapt autoritățile comitatului mereu se plîng forurilor superioare că în comitat cerealele sînt puține și că mulți locuitori își procură cereale din comitatele vecine, mai ales Bihor, unde în perioada de seceriș se angajează la munci temporare primind pentru munca lor grâu. Alții în schimb caută să-și valorifice surplusul de vite sau de fructe pe grâu, tot în comitatele vecine²³.

Datele cuprinse în registrele de dijmă ne permit o comparație cu datele referitoare la productivitatea agricolă din secolul al XVII-lea din Transilvania²⁴. În ce privește productivitatea grîului observăm că schimbări esențiale nu s-au produs în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Din analiza făcută de D. Prodan rezultă o productivitate a grîului în Transilvania, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, de 1,1—1,2 mierțe (ferdele) de claie. Cum în Transilvania în această perioadă se folosea în genere ca unitate de măsură, găleata mică, cea săsească, care se subdividea în 4 ferdele sau mierțe, a căror mărime era apropiată de mierța de Șimleu, putem stabili că în prima jumătate a secolului al XVIII-lea productivitatea grîului în comitatul Crasna era aceeași ca și în a doua jumătate a secolului al XVII-lea în Transilvania. Diferența ce există între productivitatea de 1 mierță de claie în comitatul Crasna, în perioada studiată și 1,1—1,2 mierțe de claie în Transilvania, constă în diferența

²¹ *Com. Crasna*, I, nr. 1650, 1651; vezi R. Wolf, în *Acta MP*, 9, 1985, p. 340.

²² *A történelem segédudománya*, p. 270.

²³ *Com. Crasna*, II, nr. 1251, 1275.

²⁴ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 216—246, 247—260.

ce există în mărimea clăii. În comitatul Crasna clăia era de 18 snopi, iar în Transilvania de 25 de snopi.

Nu avem date despre suprafața semănată cu grâu, dar am arătat deja că raportul dintre cantitatea de semințe semănată și recoltă a fost de 2—3 ori sămînța semănată. Aceasta a fost o fertilitate mijlocie și a fost caracteristică pentru anii buni. În general în satele unde locuitorii cultivau grâu pe suprafețe mai mari, în satele de șes, productivitatea era în general de 1 la 3, deci iarăși foarte apropiată de productivitatea secolului al XVII-lea din Transilvania²⁵.

În ce privește productivitatea ovăzului, pe aceiași ani, situația se prezintă astfel:

Anul	Numărul de clăi de ovăz	Numărul de gălete — semințe	Numărul de gălete de claie	Numărul de mierțe de claie
1722	122	75/2	0,6	2,4
1723	76/6	54/1	0,7	2,8
1724	105/10	61	0,58	2,3
1725	62/16	33/1	0,53	2,1
1729	62/14	33/1	0,53	2,1
Total	429/10	257	0,59	2,3

Așadar o claie de ovăz îmblătită, în medie pe cei cinci ani, a dat 2,3 mierțe de grăunțe. Ca și la grâu și aici avem ani mai buni ca în 1723 când o claie a dat 2,8 mierțe și ani mai slabi când abia 2,1 mierțe au rezultat dintr-o claie. În ce privește productivitatea pe sate, în cadrul fiecărui an, ea oscilează astfel: 1,2—3,6 în 1722, 1,4—4 în 1723, 1,2—3 în 1724, 0,7—2,8 în 1725 și 1,4—2,8 în 1729. An bun în ce privește productivitatea ovăzului a fost anul 1723 când media pe comitat a atins cifra de 2,8 mierțe de claie și când în sate ca Boghiș, Zăuan și Crasua s-au obținut 3,7 și chiar 4 mierțe de claie. Ani cu o productivitate mai slabă au fost anii 1725 și 1729 când abia s-au obținut 2 mierțe de claie, în 1725 la Badon înregistrându-se cifra minimă din acești ani și anume de 0,7 mierțe de claie.

Evaluind cantitatea de 100 litri de ovăz cu 42 de kilograme²⁶, iar mierța de Șimleu cu 22,5 litri, aflăm că o mierță de ovăz cîntărea aproximativ 9,45 kilograme. În conscripția deja amintită pentru anul fiscal 1721—1722 s-au înregistrat în comitatul Crasna 7296 clăi de ovăz care înmulțit cu 2,3 ne dă 16780 mierțe de grăunțe sau 158571 kilograme. În medie pe gospodăria de contribuabil a rezultat o producție de 81,4 kilograme. Deci nici în ce privește ovăzul nu se cultiva îndeustător în condițiile în care creșterea animalelor avea o pondere importantă în economia comitatului.

Raportind productivitatea ovăzului la productivitatea din a doua jumătate a secolului al XVII-lea din Transilvania constatăm o ușoară

²⁵ *Ibidem*, II, p. 258—260.

²⁶ *A történelem segédudományai*, p. 270.

creștere a productivității în comitatul Crasna de la 2,1 la 2,3 mierțe de cjaie. Aceasta în condițiile în care în Transilvania cjaia era de 25 de snopi, iar în comitatul Crasna de 18 snopi.

Din cele de mai sus rezultă că în general populația comitatului nu reușea să producă necesarul de grâu și alte cereale pentru propria gospodărie. De aceea pe lângă grâu se mai cultivau și alte cereale însă în cantități mai mici. În conscripția contribuabililor din 1721—1722 s-au înregistrat pe lângă grâu și ovăz 639,5 clăi de orz, 935,5 clăi de alac și 547 clăi de mei. Nu cunoaștem productivitatea în cazul acestor cereale dar după numărul clăilor înregistrate ponderea lor nu era prea mare în economia țărănească.

Pe lângă aceste cereale constatăm că în prima jumătate a secolului al XVIII-lea cîștigă teren din ce în ce mai mare cultivarea porumbului. În 1721—1722 s-au înregistrat 576,6 mierțe de porumb semănat după care contribuabilii au plătit impozit²⁸. Nu cunoaștem ce producție se obținea de la o mierță semănată, însă conscripțiile contribuabililor din deceniul al treilea al secolului al XVIII-lea ne arată că în general se semănau 1—1,5 mierțe de gospodărie²⁹. Creșterea suprafețelor cultivate cu porumb (în 1725—1726 s-au înregistrat 710,5 mierțe semănată la o populație contribuabilă mai puțin numeroasă — 1688 capi de gospodărie — ca în 1721—1722) credem că se datorează și faptului că impozitul plătit după porumb era în general destul de mic (60 de mierțe constituiau o dica) raportat la celelalte cereale, ceea ce îndemna populația la creșterea producției.

În concluzie putem afirma că locuitorii comitatului Crasna în prima jumătate a secolului al XVII-lea nu-și puteau asigura din producție proprie necesarul de cereale. Aceasta datorită în parte condițiilor climatice și de relief neprielnice cultivării cerealelor, pe de altă parte datorită menținerii unor metode agrotehnice caracteristice feudalismului din secolele precedente. Lipsa cerealelor era suplinită cu procurarea lor pe calea schimbului. Locuitorii comitatului întrețineau legături comerciale strînse cu locuitorii din comitatele vecine, îndeosebi Bihor. Frecvent erau căutate târgurile de la Marghita unde se duceau îndeosebi vite (cornute mari), porci (sînt pomenite turme de 200 de porci), fructe, vin, etc., care erau schimbate pe cereale³⁰.

RUDOLF WOLF

²⁷ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 247—260.

²⁸ *Com. Crasna*, I, nr. 1651, 1650; R. Wolf, în *Acta*, MP, 9, 1985, p. 340.

²⁹ *Com. Crasna*, II, nr. 615, 726, 1075, 1085.

³⁰ *Ibidem*, II, nr. 1275.

THE AGRICULTURAL PRODUCTIVITY IN THE CRASNA COUNTY DURING THE FIRST HALF OF THE 18th CENTURY A.D.**(S u m m a r y)**

The terrage registers dating from 1722—1729 which are to be found in the archivistic founds of the county of Crasna offer data concerning the first half of the XVIII century. In these account books was registered the amount of cereals taken as terrage, this terrage being stored up in sheaves and stacks, one stack including 18 sheaves. The quantity of grains resulting after the pommelling of sheavas had also been registered. So, by pommelling one grainstock a bushel of grains resulted on an average level, and by pommelling an oat-stock, a medium of 2,3 bushels resulted. So, the comparison of these data with the agricultural productivity from the second half of the XVII century in Transylvania, shows that there was no progress registered in this field during the first three decades of the XVIII century.